

УДК 330.322:330.52

Руденко В.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
*Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету*

Rudenko Viktoriia,
PhD (Economics),
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Vinnitsia Educational and Scientific Institute of Economics TNEU

ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Руденко В.В. Теоретична концептуалізація інвестиційного розвитку національної економіки. У статті на основі проведеного контент-аналізу визначено сутність поняття «інвестиції». Розглянуто змістові характеристики терміна «інвестиції», серед яких – дефініції «капітал», «вкладення», «відносини», «ефект», «ризик» і «час». Окреслено філософське значення поняття «розвиток» та охарактеризовано його ознаки (незворотність, спрямованість, закономірність, процесуальний характер, наявність якісних і структурних змін, протікання у часі). Обґрунтовано зміст поняття «інвестиційний розвиток національної економіки» як незворотні, спрямовані, закономірні, кількісні, структурні та якісні зміни економіки, зумовлені вкладеннями капіталу в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого отримується вигода та задовольняються інтереси усіх суб'єктів економічних відносин, а також виникає новий якісний стан економіки.

Ключові слова: інвестиції, вкладення, капітал, розвиток, інвестиційний розвиток.

Руденко В.В. Теоретическая концептуализация инвестиционного развития национальной экономики. В статье на основе проведенного контент-анализа определена сущность понятия «инвестиции». Рассмотрены содержательные характеристики термина «инвестиции», среди которых – дефиниции «капитал», «вложения», «отношения», «эффект», «риск» и «время». Определено философское значение понятия «развитие» и охарактеризованы его признаки (необратимость, направленность, закономерность, процессуальный характер, наличие качественных и структурных изменений, протекание во времени). Обосновано содержание понятия «инвестиционное развитие национальной экономики» как необратимые, направленные, закономерные, количественные, структурные и качественные изменения экономики, обусловленные вложениями капитала в объекты предпринимательской и других видов деятельности, в результате чего получается выгода и удовлетворяются интересы всех субъектов экономических отношений, а также возникает новое качественное состояние экономики.

Ключевые слова: инвестиции, вложения, капитал, развитие, инвестиционное развитие.

Rudenko Viktoriia. Theoretical conceptualization of investment development of the national economy. In market conditions, ensuring the investment development of the national economy in the long term becomes a priority for each state. In fact, investment is a source of development for economic entities, individual industries and the economy as a whole. They affect the fundamental foundations of economic activity, economic and social transformation, the development of society as a whole. Given the important role of investment in economic life, their essence has been the subject of research by both domestic and foreign scientists. The legislative approaches to the interpretation of the nature of investments, which mostly identify them with the values invested in order to achieve concrete positive effects, are considered. The content analysis of the special economic literature allowed us to determine the most significant substantive characteristics of investments, including the definitions of “capital”, “investment”, “relations”, “effect”, “risk” and “time”. The selection of semantic components made it possible to formulate the author's definition of the concept of “investment”, which, unlike existing ones, reveals the deep economic content of investments, specifies the purpose of their implementation and essential characteristics. On the basis of scientific generalization and systematization of philosophical approaches to the definition of “development” its key features, namely irreversibility, orientation, regularity, procedural character, the presence of qualitative and structural changes, the course of time are outlined. Research on the content of the definitions of “investment” and “development” made it possible to justify the content of the concept of “investment development of the national economy” as irreversible, directed, regular, quantitative, structural and qualitative changes of the economy due to investments in the objects of business and other activities, resulting in benefits are obtained and the interests of all subjects of economic relations are satisfied, and a new qualitative state of the economy is emerging. Thus, in the reproduction system, irrespective of its social form, investment plays the most important role in ensuring the development of the national economy.

Key words: investments, outlays, capital, development, investment development.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Жоден економічний суб'єкт не може розвиватися без здійснення інвестицій, адже без них неможливо вирішити жодної соціально-економічної проблеми. Інвестиції завжди зорієнтовані на перспективу та спрямовуються на досягнення запланованого позитивного результату в будь-якій сфері суспільної діяльності. Інвестування є ключовою умовою, що вирішує цілий комплекс економічних завдань на макро-, мезо- і мікрорівнях, а також створює сприятливі умови для розвитку економіки загалом. Задоволення соціально-економічних потреб держави, підприємств і домогосподарств, повне й ефективно використання наявного виробничого й людського потенціалу, впровадження досягнень науково-технічного прогресу залежать від масштабів і структури інвестицій. Залежно від прикладених зусиль інвестиції дають змогу як мінімум виживати і як максимум інтенсивно розвиватися всім економічним суб'єктам, тому питання інвестиційного розвитку національної економіки набувають особливої актуальності в сучасних умовах господарювання.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблема інвестицій присвячено численні праці зарубіжних науковців

(Г. Александера, Дж. Бейлі, З. Боді, Л. Гітмана, Дж. Гудмана, М. Джонка, Е. Долана, Д. Доунса, А. Кейна, Д. Ліндсея, А. Маркуса, В. Шарпа) і вітчизняних учених (О. Вовчак, О. Данилова, А. Дуки, С. Захаріна, О. Івашиної, І. Кравчук, Б. Луціва, Т. Майорової, В. Мартиненко, Ю. Правик, Б. Сас, О. Чумаченко та ін.). Проте аналіз ступеня теоретичної розробленості питань інвестиційного розвитку національної економіки показує, що, незважаючи на значну увагу науковців до цієї проблеми, багато її аспектів досі досліджені недостатньо та потребують подальшого розроблення.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті полягає у визначенні сутності та специфічних ознак інвестиційного розвитку національної економіки з урахуванням змістових характеристик понять «інвестиції» та «розвиток».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інвестиції є чинником, який суттєво впливає на розвиток національної економіки. Необхідно насамперед чітко уявляти, що розуміється під інвестиціями, і відразу ж слід зазначити про істотне розходження в тлумаченні даного поняття в законодавстві та економічній, довідковій та енциклопедичній літературі. Незважаючи на виняткову увагу дослідників до цієї економічної категорії, досі не вироблено

універсального визначення поняття «інвестиції», що задовольняє потреби як теорії, так і практики, а також адекватне з позиції конкретного суб'єкта їх здійснення (держави, підприємства або домогосподарства). Така ситуація є звичайною з огляду на те, що контекст і логіка використання дефініції «інвестиції» може мати відчутні відмінності, а специфіка трактування інвестицій повинна уточнюватися у кожному конкретному випадку.

В українському законодавстві інвестиції ототожнюються з різними видами цінностей, що вкладаються з метою досягнення конкретних позитивних ефектів. Так, у Законі України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції визначаються як «усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [1]. Подібне трактування міститься й у Господарському кодексі України, де зазначено, що інвестиціями є «довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту» [2]. З погляду практики ототожнення інвестицій із цінностями є виправданим, адже за своїм змістом поняття «цінність» означає «виражену в грошах вартість чого-небудь» [3, с. 1588]. Процес розміщення інвестицій зазвичай обліковується економічними суб'єктами, а для цього вкладення мають мати визначену вартість. Відзначимо, що з погляду оподаткування інвестиції трактуються у Податковому кодексі України як «господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно» [4]. Натомість у міжнародних угодах відповідного напрямку поняття «інвестиції» зазвичай пов'язують із будь-яким видом активів, що вкладений у зв'язку з економічною діяльністю інвестором однієї країни на території іншої країни згідно з чинним законодавством останньої. Зазначене також зумовлене потребами обліку, адже термін «актив» означає «частину господарського балансу, що відображає на певну дату всі матеріальні цінності, кошти й боргові вимоги, належні даному підприємству або установі» [3, с. 18].

У науковій літературі спостерігається значний плюралізм думок щодо змісту поняття «інвестиції», що дає змогу використати метод контент-аналізу для з'ясування сутності даного поняття. Контент-аналіз як метод дослідження передбачає кількісний аналіз текстів і текстових масивів із метою подальшої смислової інтерпретації виявлених числових закономірностей. Значення контент-аналізу полягає у перетворенні вербальної інформації в більш об'єктивну невербальну форму, у сходженні від тексту до нетекстової реальності, під якою розуміється інтелектуальна дійсність у всьому її різноманітті. Як зазначає О.Р. Кірпіков, результат контент-аналізу полягає в обґрунтуванні гіпотез і відкритті нових теорій. Метод не орієнтований на встановлення окремих чинників, а спрямований на конструювання можливих взаємозв'язків між різними факторами. Перевагою даного методу є можливість гармонійного поєднання як якісних, так і кількісних показників, а також змога побачити прихований зміст тексту. За допомогою систематичної

оцінки змістовного значення тексту стає можливим не зводити аналіз тексту тільки до кількісних показників. У результаті стає можливим теоретичне опрацювання досліджуваної проблеми, що дає змогу чітко прослідкувати взаємодію між теорією та емпіричним матеріалом [5, с. 72–73].

Традиційно контент-аналіз проводять у кілька етапів:

1) формування сукупності текстів, які зазвичай об'єднуються за типом інформації, автором інформації, часом інформації;

2) виокремлення змістових одиниць аналізу;

3) підрахунок змістових одиниць аналізу (частоти, наявності/відсутності певних ознак, зв'язок між ознаками);

4) узагальнення та інтерпретація результатів аналізу.

Відзначимо, що існують суворі вимоги до методу контент-аналізу: об'єктивність (підпорядкованість зрозумілим і точним правилам); систематичність (упорядкованість та інтегрованість аналізованого матеріалу); вимірність (можливість підрахунку частоти народження значущих елементів).

У результаті аналізу теоретичних джерел нами було відібрано 20 трактувань дефініції «інвестиції» науковцями різних країн і різних часових періодів (табл. 1).

Змістовими одиницями аналізу стали складники поняття інвестицій, а одиницями рахунку – згадування про ці складники (табл. 2).

Відзначимо, що наведений перелік не є вичерпним, оскільки під час проведення контент-аналізу наступні прочитання різноманітних текстів зазвичай дають змогу доповнити раніше запропоновані змістові одиниці нововиявленими концептуальними змістовими одиницями.

Співвідношення між рангами змістових одиниць та одиницями рахунку відображено у вигляді матриці (табл. 3).

Результати контент-аналізу засвідчили, що поняття «інвестиції» в найзагальнішому вигляді можна розглядати як «вкладення капіталу», оскільки зазначені складники найчастіше згадувалися під час визначення їхнього змісту.

Ключовим змістовним складником дефініції «інвестиції» є термін «капітал». Капітал є однією з основних економічних категорій, сутність якої вивчають протягом багатьох років. Капітал відноситься до одних із найчастіше використовуваних понять у фінансовій науці. Сам термін походить із німецької мови (нім. *Kapital*), який запозичено з французької (фр. *capital*) та є субстантивованим прикметником, що отримав своє значення внаслідок скорочення виразу *fond capital* «основний фонд» і як прикметник є запозиченням із латинської мови (лат. *capitālis* – головний), що походить від *caput*, -*itis* «голова»; менш обґрунтоване виведення слова від італійської (*capitale*) [6, с. 372]. У найбільш загальному вигляді капітал розглядається як «сукупність коштів (майно, гроші, нерухомість), що приносять прибуток; багатство, цінність, надбання» [3, с. 520] або ж як «вартість, яка внаслідок використання найманої робочої сили приносить додану вартість (самозростає)» [7, с. 264]. Зазначене дає підстави стверджувати, що поняття «капітал» нерозривно пов'язане з такими термінами, як «кошти», «гроші», «благо», «майно», «цінність», «активи», «вартість», які часто використовують під час визначення сутності інвестицій.

Підходи до визначення поняття «інвестиції»

Джерело	Характеристика поняття
Bodie Z., Kane A., Marcus A.J. Essentials of Investments. 5-th ed. New York : McGraw-Hill Higher Education, 2004. 765 p., с. 3.	Інвестиції – поточне вкладення грошей чи інших ресурсів в очікуванні отримання майбутніх вигід.
Gitman L.J., Joehnk M.D., Smart S. Fundamentals of investing. 11th ed. Boston : Prentice Hall, 2011. 595 p., с. 3.	Інвестиції – будь-який актив, в який можна вкласти кошти, розраховуючи, що він принесе позитивний дохід та/або збереже чи збільшить його вартість.
Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Макроекономіка : навч. посіб. ; вид. 2-е, доп. Київ : Атіка, 2006. С. 61.	Інвестиції – економічні ресурси, що спрямовуються на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення і модернізацію виробничого потенціалу підприємств.
Вовчак О.Д. Інвестування : навч. посіб. Львів : Новий Світ – 2000, 2007. С. 13.	Інвестиції – довгострокове вкладення коштів у будь-яку галузь економіки з метою одержання прибутку, тобто будь-яку поточну діяльність, яка збільшує здатність економіки виробляти товари і надавати послуги в майбутньому.
Гвоздев Ю.В., Рудич О.О., Левандівський О.Т. Теоретичні підходи до трактування категорії «інвестиція». <i>Економіка та управління АПК</i> . 2015. № 2. С. 70–75.	Інвестиції – накопичена раніше вартість у вигляді різних економічних активів, що залучається суб'єктами економіки в процес кругообігу засобів із метою її примноження в майбутньому в умовах невизначеності і ризику.
Данилов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченко О.Г. Інвестування : навч. посіб. Київ : Комп'ютер-прес, 2001. С. 7.	Інвестиції – економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення реального капіталу товариства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату.
Доунс Д., Гудман Дж.Э. Финансово-инвестиционный словарь / пер. 4-го англ. изд. Москва : ИНФРА-М, 1997. XXII, С. 238.	Інвестиції – використання капіталу з метою отримання додаткових коштів або шляхом вкладень у дохідні підприємства, або за допомогою участі у ризикованому проєкті, спрямованому на отримання прибутку.
Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посіб. Київ : Каравелла, 2007. С. 50.	Інвестиції – усі види економічних ресурсів, які вкладаються у поточному періоді у відповідні об'єкти, створення яких сприяє забезпеченню розширеного відтворення, а використання компенсує інвестору відмову від поточного споживання вкладених ресурсів шляхом отримання у майбутньому вигід.
Економічна енциклопедія: у 3-х т. Т. 1 / редкол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2000. С. 630.	Інвестиції – довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку.
Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення інноваційно-технологічного розвитку : монографія. Київ : КНУТД, 2011. С. 14.	Інвестиції – майно (матеріальні і нематеріальні цінності), що вкладається в об'єкти інвестиційної діяльності з метою зростання вартості бізнесу, отримання прибутку, досягнення соціального ефекту, виробництва суспільних благ.
Ивасенко А.Г., Никонова Я.И. Инвестиции: источники и методы финансирования. Москва : Омега-Л, 2009. С. 16.	Інвестиції (з економічного погляду) – витрати на створення (придбання), розширення, реконструкцію та технічне переобладнання основного капіталу, а також на викликані цим зміни розміру і складу оборотного капіталу.
Игонина Л.Л. Инвестиции : учеб. пособ. / под ред. д-ра экон. наук, проф. В.А. Слепова. Москва : Экономист, 2005. С. 20.	Інвестиції – система економічних відносин, пов'язаних із рухом вартості, авансованої в основні засоби від моменту мобілізації грошових коштів до моменту їх відшкодування.
Луців Б.Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування : підручник. Тернопіль : Економічна думка, 2014. С. 29.	Інвестиції – цілеспрямоване вкладання на певний термін капіталу у всіх його формах у різні об'єкти (інструменти) для досягнення індивідуальних цілей інвесторів.
Майорова Т.В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. С. 17.	Інвестиції – пряме або опосередковане вкладення інвестиційних ресурсів інвестора в об'єкт інвестицій із метою отримання інвестиційного доходу.
Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2007. С. 10.	Інвестиції – відносини між суб'єктами інвестиційної діяльності з приводу довгострокових вкладень капіталу у виробництво з метою отримання прибутку та задоволення індивідуальних, колективних та суспільних потреб.
Минева О.К. Инвестиции : учеб. пособ. Астрахань : Астраханский университет, 2009. С. 6.	Інвестиції – сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень приватного або державного капіталу в різні галузі національної або зарубіжної економіки з метою отримання прибутку (доходу) і досягнення позитивного економічного і соціального ефекту.

Инвестиции : учеб. пособ. / Г.П. Подшиваленко и др. ; 3-е изд., перераб. и доп. Москва : КНОРУС, 2006. С. 7.	Инвестиції – сукупність витрат, що реалізуються у формі цілеспрямованого вкладення капіталу на визначений строк у різноманітні галузі й сфери економіки, в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку (доходу) і досягнення як індивідуальних цілей інвесторів, так і позитивного соціального ефекту.
Правик Ю.М. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. С. 15.	Инвестиції – вкладення різних ресурсів із метою отримання економічного ефекту або іншого запланованого результату (соціального, економічного, політичного та ін.).
Инвестиции : учеб. пособ. / М.В. Чиненов и др. Москва : КНОРУС, 2007. С. 8.	Инвестиції – це сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в промисловість, сільське господарство, транспорт та інші галузі господарства.
Шарп У.Ф., Александер Г.Дж., Бэйли Дж.В. Инвестиции / пер. с англ. А.Н. Буренина, А.А. Васина. Москва : ИНФРА-М, 2001. С. 1.	Инвестиції – розлучення із грошима сьогодні для отримання більшої їх суми в майбутньому, що супроводжується часом і ризиком.

Джерело: складено автором самостійно

Таблиця 2

Структура поняття «інвестиції»

№	Змістова одиниця	Ранг	Одиниця рахунку
1.	Капітал	A1	11
2.	Ресурси	A2	7
3.	Активи	A3	2
4.	Цінності	A4	1
5.	Гроші	A5	3
6.	Кошти	A6	4
7.	Майно	A7	1
8.	Благо	A8	1
9.	Вартість	A9	4
10.	Витрати	A10	4
11.	Вкладення	A11	14
12.	Спрямування	A12	5
13.	Прибуток	A13	7
14.	Доход	A14	3
15.	Ефект	A15	4
16.	Вигода	A16	2
17.	Відносини	A17	2
18.	Ризик	A18	3
19.	Час	A19	2
20.	Строк (термін, період)	A20	8
21.	Поточний момент (сьогодення)	A21	5
22.	Майбутнє	A22	5

Джерело: складено автором самостійно

Ще одним провідним змістовним складником поняття «інвестиції» виступає дефініція «вкладати». Змістовно термін «вкладати» означає «надавати чому-небудь певної форми, вигляду; вносити на збереження або віддавати для використання» [3, с. 192]. Дійсно, у процесі інвестування капітал змінює свою форму, перетворюючись на реальні чи фінансові об'єкти. Вкладення капіталу на депозит чи у дорогоцінні метали дають змогу зберегти його вартість через мінімізацію інфляційного впливу. Практично всі фінансові інвестиції передбачають використання вкладеного капіталу фінансово-кредитними інститутами для подальшого інвестування. Аналогічно реальні інвестиції передбачають використання об'єктів, в які було вкладено капітал.

На нашу думку, під час визначення сутності інвестицій можливим є використання синонімів терміна «вкладати» на кшталт «розміщувати» чи «спрямувати». Так, поняття «розміщувати» за змістом означає «розставляти, розсаджувати або розкладати когось, що-небудь у певних місцях, у певному порядку; визначати послідовність у розташуванні чого-небудь, розташовувати щось у певній послідовності» [3, с. 1252]. Хоча інвестиції й передбачають послідовність дій у їх реалізації, проте дефініція «розміщувати» більше стосується матеріальних об'єктів, тобто реальних інвестицій, аніж фінансових. Поняття «спрямувати» за значенням характеризується як «направляти певним чином плин чого-небудь, чийсь біг, чийсь ходу і т. ін.; зосереджувати на чому-небудь (зусилля, енергію, здібності і т. ін.); виділяти, призначати що-небудь для чогось» [3, с. 1379]. Інвестування справді передбачає виділення капіталу для реалізації конкретної мети, зосередження зусиль інвестора для досягнення цієї мети, а також управління зазначеним процесом.

Дискусійним є використання під час визначення сутності інвестицій поняття «витрати». Термін «витрати» змістовно означає «використовувати, віддавати що-небудь для чогось; тратити в певній кількості на що-небудь (зазвичай про гроші, кошти)» [3, с. 157]. Інвестиції дійсно передбачають використання капіталу для досягнення певної мети, однак науковці, які асоціюють інвестиції з витратами, пов'язують їх здебільшого із відтворенням засобів виробництва, нівелюючи інші об'єкти вкладень. Ототожнення інвестицій із витратами характерне для радянського періоду, що відображало особливості господарського механізму, який функціонував в умовах адміністративно-командної економіки.

Вагоме значення під час розгляду змісту інвестицій має термін «відносини», який означає «взаємозв'язок різних предметів, дій, взаємини між ким-, чим-небудь» [7, с. 475]. Вкладення капіталу завжди супроводжується низкою відносин між економічними суб'єктами (державою, підприємствами та домогосподарствами), які організуються безпосередньо чи опосередковано, та спрямовані на досягнення визначених результатів, що будуть задовольняти інтереси усіх зазначених суб'єктів. Власне інтереси є функцією, похідною відносною, які одночасно становлять рушійну силу їхнього

Матриця контент-аналізу поняття «інвестиції»

Ранг змістової одиниці	A11	A1	A20	A2 A13	A12 A21 A22	A6 A9 A10 A15	A5 A14 A18	A3 A16 A18 A19	A4 A7 A8
Одиниця рахунку	14	11	8	7	5	4	3	2	1

Джерело: складено автором самостійно

розвитку. Саме з урахуванням інтересів відбувається реалізація і розвиток відносин.

Важливим змістовним складником дефініції «інвестиції» є поняття «ефект». Термін «ефект» характеризує «результат, наслідок яких-небудь причин, сил, дій, заходів» [3, с. 358] і нерозривно пов'язаний з інвестиціями, які завжди пов'язані з отриманням віддачі від вкладення капіталу. Таким результатом може бути прибуток (дохід) суб'єктів інвестиційної діяльності. Проте використання термінів «прибуток» і «дохід» під час трактування змісту інвестицій пов'язує інвестиції виключно з отриманням економічного ефекту, хоча в сучасній науці розглядаються й інші ефекти: соціальний, екологічний, політичний тощо. Окремі науковці як результат інвестицій розглядають поняття «вигода», що за своїм змістом характеризує «те, що дає добрі наслідки в чому-небудь, якийсь зиск і т. ін.» [3, с. 130–131]. На нашу думку, використання терміну «вигода» є найбільш виправданим, адже в ході здійснення інвестицій повинен досягатися не будь-який, а саме добрий, позитивний результат.

Невід'ємною змістовою ознакою інвестицій є час, адже вигода від вкладення капіталу не отримується одночасно, а лише через певний строк (період, термін). Окремі науковці наголошують на довгостроковому характері інвестицій, однак, на нашу думку, він властивий лише реальним інвестиціям, тоді як фінансові інвестиції носять здебільшого короткостроковий характер, особливо в умовах нестабільної економіки. У контексті часу під час визначення інвестицій застосовують також поняття «сьогодення» та «майбутнє», що характеризують початок і закінчення строку інвестування.

Ще однією змістовою ознакою інвестицій є ризик, тобто «можливість збитків або неуспіху в якійсь справі» [3, с. 1221]. Реалізація інвестицій супроводжується ймовірністю виникнення ситуації, за якої фактична вигода буде відрізнятись від запланованої, що передбачає можливість втрати частини або повної суми початкового капіталу.

Визначення змістових складників дає нам змогу охарактеризувати інвестиції як економічні відносини, які складаються в процесі вкладення капіталу в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання вигоди та задоволення інтересів усіх суб'єктів цих відносин, що супроводжується часом і ризиком. На відміну від існуючих запропоноване визначення розкриває глибинний економічний зміст інвестицій, конкретизує мету їх здійснення та сутнісні характеристики.

У сучасному світі без інвестицій неможливий розвиток економіки жодної держави. У цьому контексті з'явилося поняття «інвестиційний розвиток», який пов'язаний з якісно новими змінами в економічному житті суспільства завдяки вкладенню капіталу.

Однак вивчення питань про шляхи й закономірності інвестиційного розвитку неможливе без урахування сучасної наукової методології дослідження процесів розвитку взагалі та процесів економічного розвитку зокрема, а не окремих абстрактних ідеологічних і теоретичних установок та догм.

Розвиток зазвичай пов'язується з переходом можливості в нинішнє буття, змінами матерії та свідомості, становленням нових структурних характеристик, сходженням від одного стану до іншого, від простого до складного, від нижчого до вищого, набуттям нових якостей, процесами підвищення, поліпшення, посилення, активізації тощо.

В енциклопедичній літературі розвиток зазвичай розглядають як незворотну, спрямовану, закономірну зміну матеріальних та ідеальних об'єктів, унаслідок чого виникає новий їхній якісний стан, тобто виникнення, трансформація або зникнення їхніх елементів або зв'язків [8, с. 555; 9, с. 409; 10, с. 625]. Причому тільки одночасна наявність усіх трьох властивостей (незворотності, спрямованості та закономірності) виокремлює процеси розвитку серед інших змін. Адже зворотність характерна для процесів функціонування, тобто циклічного відтворення постійної системи функцій; відсутність закономірності властива для випадкових катастрофічних процесів; відсутність спрямованості призведе до втрати розвитком єдиної, взаємопов'язаної лінії змін.

На нашу думку, розвиток характеризується наявністю ще кількох ознак:

1. Процесуальним характером. Розвиток супроводжується послідовною зміною станів або явищ. Як зазначає Г.В. Попова, розвитком є діалектично відтворений процес змінного характеру; динамічний процес незворотного характеру, функціонально, структурно і проблемно перетворений; безперервний процес хвилювального характеру, зумовлений неминучою зміною меж станів еволюційних етапів і чергуванням поступових (еволюційних) і кризових (революційних) періодів, який указує на відтворюваність минулого досвіду через приватне; об'єктивний, умовно результативний процес, залежний від суб'єктно-особистісної активності, конструктивності/деструктивності подолання неминучих протиріч і ступеня психолого-педагогічної стійкості суб'єктів, активно включених до цього процесу [11, с. 47].

2. Якісними змінами. Будь-який розвиток характеризується змінами, пов'язаними з виникненням якісно нового стану. Будь-який об'єкт, за твердженням О.В. Гапоненка та О.П. Панкрухіна, може набутти нових рис у технічному, економічному, соціальному, фізіологічному, функціональному, естетичному, екологічному або будь-якому іншому сенсі. Нове може проявлятися в посиленні наявних або в побудові нових структурних зв'язків. Структурна перебудова, що виявляє нову

властивість, часто стає провідним критерієм розвитку об'єкта [12, с. 64].

3. Структурними змінами. Якщо процес змін може охоплювати будь-які об'єкти, то процес розвитку пов'язаний лише з якісними перетвореннями у внутрішній будові об'єктів, їхній структурі, яка є сукупністю функціонально пов'язаних між собою елементів, зв'язків і залежностей. Тобто процес розвитку властивий тільки об'єктам із простою чи складною структурою. Власне, і сам розвиток, на думку Ф.В. Константинова, має певну структуру, одні складники якої відіграють роль утворювачів процесу (вихідних засад), а інші – умов процесу (забезпечують перетворення вихідних засад на кінцевий результат) [13, с. 453].

4. Протіканням у часі. Будь-який розвиток здійснюється у реальному часі, та тільки час виявляє спрямованість розвитку. Як відзначає Ф.В. Константинов, розвиток певного об'єкта є функцією не об'єктивного перебігу часу як такого, але функціонування самого об'єкта. На відміну від явища руху зміни, які зумовлюються впливом і зовнішніх стосовно об'єкта руху сил, розвиток є саморухом об'єкта – іманентним процесом, джерело якого криється у самому об'єкті [13, с. 454].

5. Підпорядкованістю загальним законам діалектики. Розвиток відбувається під впливом загальних законів діалектики (єдності і боротьби протилежностей, заперечення заперечення, переходу кількісних змін у якісні), в єдності дії яких відбувається циклічно повторюване якісне перетворення дійсності.

Ураховуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що національна економіка не може знаходитися у стаціонарному стані, їй необхідні зміни, рушійною силою яких є інвестиційний розвиток. На нашу думку, під інвестиційним розвитком національної економіки варто розуміти незворотні, спрямовані, закономірні, кількісні, структурні та якісні зміни економіки, зумовлені вкладеннями капіталу в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого отримується вигода та задовольняються інтереси

всіх суб'єктів економічних відносин, а також виникає новий якісний стан економіки. Інвестиційний розвиток покликаний задовольняти потреби сучасної економіки, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У ході проведеного дослідження встановлено, що існують різні підходи до тлумачення понять «інвестиції» та «розвиток», що підтверджують праці вітчизняних і закордонних учених. На основі вивчення змісту інвестицій і розвитку було запропоновано визначення поняття «інвестиційний розвиток національної економіки». Результати дослідження дають змогу стверджувати, що інвестиційний розвиток національної економіки є явищем процесуальним: діалектично відтворюваним процесом змінного характеру; динамічним процесом незворотного характеру, функціонально, структурно і проблемно перетворюваним; безперервним процесом циклічного характеру, зумовленим неминучою зміною меж станів еволюційних етапів і чергуванням поступових (еволюційних) і кризових (революційних) періодів, що вказує на властивість відтворюваності минулого досвіду; об'єктивним, умовно результативним процесом, залежним від поведінки економічних суб'єктів, включених до нього. Інвестиційний розвиток характеризується суттєвими ознаками, серед яких: чергування критичних і поступових періодів; можливість задавати тип розвитку; внутрішньосередовищна суперечливість; потенційна керованість; постійне просування та перетворення взаємозв'язків; циклічність і безперервність; проблемність здійснення, спричинена ускладненням завдань переходів, функціональним поділом у моменти стрибкоподібних переходів, неминучістю проходження певної «нульової» точки відліку під час переходу з попереднього етапу розвитку на наступний.

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо у дослідженні впливу різноманітних чинників на інвестиційний розвиток національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Дата оновлення: 18.12.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 15.09.2019).
2. Господарський кодекс України від 16.03.2003 № 436-IV. Дата оновлення: 07.02.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 15.09.2019).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 01.07.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.09.2019).
5. Кирпиков А.Р. Качественный контент-анализ как метод исследования. *Культура, личность, общество в современном мире: методология, опыт эмпирического исследования* : матер. XXI Междун. конф. памяти проф. Л.Н. Когана, 22–23 марта 2018 г. Екатеринбург : УрФУ, 2018. С. 67–74.
6. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / ред. кол.: О.С. Мельничук (гол. ред.), В.Т. Коломієць, О.Б. Ткаченко. Київ : Наукова думка, 1985. Т. 2. 571 с.
7. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений ; 4-е изд., доп. Москва : А ТЕМП, 2006. 944 с.
8. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В.І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 752 с.
9. Большая советская энциклопедия / гл. ред. А.М. Прохоров ; 3-е изд. Москва : Советская энциклопедия, 1975. Т. 21. 640 с.
10. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю.П. Сурмін та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
11. Попова Г.В. Философская сущность понятия «развитие». *Философия образования*. 2010. № 2. С. 45–49.
12. Общий и специальный менеджмент : учебник / общ. ред. А.Л. Гапоненко, А.П. Панкрухина. Москва : РАГС, 2001. 568 с.
13. Философская энциклопедия / гл. ред. В.Ф. Константинов. Москва : Советская энциклопедия, 1967. Т. 4. 592 с.

References:

1. Verkhovna Rada Ukrainy (1991). Zakon Ukrainy «Pro investytsiinu diialnist» vid 18 veresnia 1991 no. 1560-XII [Law of Ukraine «On Investment Activity» dated September 18, 1991 no. 1560-XII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (accessed 15 September 2019). (in Ukrainian).
2. Verkhovna Rada Ukrainy (2003). Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 no. 436-IV [Commercial Code of Ukraine dated January 16, 2003 no. 436-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed 15 September 2019). (in Ukrainian).
3. Busel V. T. (2005) Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin : VTF Perun. (in Ukrainian).
4. Verkhovna Rada Ukrainy (2010). Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 16 hrudnia 2010 no. 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated December 02, 2010 no. 2755-VI]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 15 September 2019). (in Ukrainian).
5. Kirpikov A. R. (2018) Kachestvennyiyy kontent-analiz kak metod issledovaniya [Qualitative content analysis as a research method]. Proceedings of the *Kultura, lichnost, obschestvo v sovremennom mire: metodologiya, opyt empiricheskogo issledovaniya : Materialy XXI Mezhdunarodnoy konferentsii pamyati prof. L. N Kogana (Russia, Yekaterinburg, March 22-23, 2018)*, Yekaterinburg : UFU, pp. 67-74. (in Russian).
6. Melnychuk O. S., Kolomiets V. T., Tkachenko O. B. (1985) *Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy u 7-my t.* [Etymological dictionary of the Ukrainian language in 7 vol.]. T. 2. D – Koptsi. Kyiv : Scientific Opinion. 571 p. (in Ukrainian).
7. Ozhegov S. I., Shvedova N. Yu. (2006) *Tolkovyy slovar russkogo yazyika: 80000 slov i frazeologicheskikh vyrazheniy* [Explanatory Dictionary of the Russian Language: 80000 words and phraseological expressions]. 4-e izd., dop. Moscow : LTD «A TEMP». 944 p. (in Russian).
8. Shynkaruk V. I. (2002) *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk* [Encyclopedic Dictionary of Philosophy]. Kyiv : Outline. 752 p. (in Ukrainian).
9. Prohorov A. M. (1975) *Bolshaya Sovetskaya Entsiklopediya* (3-e izd.) [Great Soviet Encyclopedia (3rd ed.)]. T. 21. Proba – Remensyi. Moscow : Soviet Encyclopedia. 640 p. (in Russian).
10. Surmin Yu. P., Bakumenko V. D., Mykhnenko A. M. etc (2010) *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedic Dictionary of Public Administration]. Kyiv : NAPA. 820 p. (in Ukrainian).
11. Popova G. V. (2010) *Filosofskaya suschnost ponyatiya «razvitiye»* [The philosophical essence of the concept of «development»]. *Philosophy of Education*, no. 2, pp. 45-49. (in Russian).
12. Gaponenko A. L., Pankruhin A. P. (2001) *Obschiy i spetsialnyy menedzhment* [General and special management]. Moscow : Publishing House RAGS. 568 p. (in Russian).
13. Konstantinov V. F. (1967) *Filosofskaya entsiklopediya* [Philosophical Encyclopedia]. T. 4. «Nauka logiki» – Sigesti. Moscow : Soviet Encyclopedia. 592 p. (in Russian).